

Confrontatie én amusement in *Die Dreigroschenoper*

Dramaturgie. Wat houdt het in, wat doen dramaturgen en welke rol spelen zij in *Die Dreigroschenoper*? Toneelgroep Maastricht-dramaturg Ludo Costongs en Opera Zuid-dramaturg Joep Hupperetz werken samen aan dit iconische werk van Bertolt Brecht en Kurt Weill. Een gesprek over hun vak, episch theater en scherpe maatschappijkritiek verpakt in lekkere *jazzy* muziek.

*Wat houdt dramaturgie precies in en wat is jullie rol bij *Die Dreigroschenoper*?*

Joep: ‘Een dramaturg doet onderzoek naar de achtergrond van het te spelen stuk. Daarna is de dramaturg eigenlijk een eerste toeschouwer.’

Ludo: ‘Exact, een dramaturg kijkt of de handeling klopt bij de tekst, of helder is wat we zien en of dat overeenkomt met wat de regisseur wil overbrengen. We checken of de gedachtegang die de acteur uitspeelt logisch is en goed te begrijpen is voor het publiek. Daarnaast heb ik mij beziggehouden met het vertalen en inkorten van *Die Dreigroschenoper*.’

Joep: ‘In de oorspronkelijke *Dreigroschenoper* waren de rollen geschreven voor acteurs en slechts één klassieke zanger. Wij hebben dat omgedraaid: onze *Die Dreigroschenoper* wordt gespeeld door één acteur die ook kan zingen en verder operazangers. Daardoor kunnen wij alle muziekstukken uitvoeren, inclusief de delen die destijds werden geschrapt omdat de acteurs ze zangtechnisch niet aankonden. Onze versie heeft hierdoor dus méér (originele!) muziek dan de ‘standaard’ uitgevoerde *Dreigroschenoper*.’

*Wat wilden Brecht en Weill overbrengen met *Die Dreigroschenoper*?*

Ludo: ‘Brecht maakte samen met Elisabeth Hauptmann een bewerking van *The Beggar’s Opera* van John Gay uit 1728. In zijn nieuwe versie zette hij het leven van bedelaars centraal. Daarmee wilde hij in 1928 aandacht vragen voor een belangrijk sociaal thema: de omgang van de samenleving met de slachtoffers van de industrialisatie en de Eerste Wereldoorlog. Brecht en Weill wilden dat het publiek kritisch keek naar de slechte kanten van het kapitalisme. De boodschap werd alleen niet door iedereen opgepikt zoals ze hadden gehoopt.’

Joep: ‘Inderdaad, *Die Dreigroschenoper* werd goed ontvangen, maar niet per se vanwege de maatschappijkritiek. De muziekstukken werden bijvoorbeeld heel populair als popsongs en jazzhits... Terwijl Brecht en Weill juist hadden gedacht dat de combinatie van heftige, kritische teksten - de *Moritat* van Mackie Messer is een aanklacht tegen onopgeloste

moorden en misdaden! - met vrolijke, dansbare klanken, vervreemdend zou werken voor het publiek.'

Wat is de bedoeling van die vervreemding?

Joep: 'Mensen moeten afstand voelen tot wat er op het toneel gebeurt, ze mogen vooral niet meegesleept worden, zoals in de Romantische opera. Dat noemde Brecht *episch theater*. Hij vond opera een uitstekende vorm om episch theater te maken, want zodra iemand begint te zingen, staat dat per definitie v r van de realiteit. Niemand staat tenslotte in het dagelijks leven zingend te ruziën.'

Ludo: 'Het vervreemdingseffect is een techniek om het publiek bewust te maken van het feit dat het naar theater kijkt, met als doel dat toeschouwers worden uitgedaagd te reflecteren op hun eigen situatie of wereld. Dat effect creëer je bijvoorbeeld door een plotselinge verandering van licht, of doordat de zangers zich rechtstreeks tot het publiek richten. Door die stijlbreuk - die vervreemding - komt het personage of de actie opeens in een ander daglicht te staan. Zo dwingen Brecht en Weill de mensen in de zaal om na te denken over de situatie.'

Joep: 'In onze voorstelling versterkt de boventiteling dat effect. Zeker bij de gezongen nummers klinkt de muziek licht en ritmisch, maar voegt het lezen van de tekst in je eigen taal er een andere lading aan toe, een extra directheid. De boodschap komt hierdoor harder aan.'

Waarom n  een opvoering van Die Dreigroschenoper?

Ludo: 'We hebben de laatste jaren het hyperkapitalistische denken alle ruimte gegeven. Daardoor groeit de onvrede in de samenleving. *Die Dreigroschenoper* laat op een eenvoudige, maar scherpe manier zien wat er gebeurt als je dat denken tot het uiterste doorvoert; dat het dan helemaal niet vreemd is dat er onrust ontstaat. Het stuk geeft geen oplossing, maar het zet wel aan tot nadenken. Brecht geloofde dat de samenleving maakbaar is: we hebben haar zelf gemaakt tot wat ze nu is, dus kunnen we haar ook weer bijsturen. Zie het, herken het... doe er iets aan!'

Joep: 'En op welke klanken kun je dat beter doen dan op de jazzy, cabareteske muziek van Weill? Die tegenstelling, dat spanningsveld tussen confrontatie en amusement, d t is de crux van *Die Dreigroschenoper*: het wringt aan alle kanten.'

Interview: Kyra Bertram